

2007

ECONOMICS - II (Optional)
अर्थशास्त्र - II (वैकल्पिक)

100090

Standard : Degree

Total Marks : 200

स्तर : पदवी

एकूण गुण : 200

Nature : Conventional

Duration : 3 Hours

स्वरूप : पारंपारिक

कालावधी : 3 तास

Note :

सूचना :

- (i) Answers must be written either in English or in Marathi.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) Question No. 1 is Compulsory. Of the remaining questions, attempt any four selecting one question from each section.
प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) Figures to the RIGHT indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- (iv) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे. तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer *any four* of the following (10 Marks each) :

खालील पैकी चार उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Why did Amartya Sen say that 'Social security is an essential requirement of social justice in India' ?
भारतात सामाजिक न्यायासाठी सामाजिक सुरक्षा ही आवश्यक गरज आहे असे अमर्त्य सेन का म्हणाले ?
- (b) Is public distribution system a welfare measure ? Why ?
सार्वजनिक वितरण प्रणाली हा कल्याणकारी उपाय आहे काय ? का ?
- (c) Describe the status of Indian Women in the Society. How is work participation of women affected thereby ?
भारतीय स्त्री च्या समाजातील स्थानाचे वर्णन करा. त्याचा स्त्रियांच्या कार्यसहभागावर काय परिणाम होतो ?
- (d) Discuss the sources of financing Panchayat Raj system in India.
भारतातील पंचायत राज्य व्यवस्थेच्या वित्तीय स्रोतांची चर्चा करा.
- (e) What do you mean by decentralization of power ? Why is it necessary for micro level planning ?
सत्तेच्या विकेंद्रीकरणावरून आपणास कोणता अर्थबोध होतो ? सूक्ष्म पातळीवरील नियोजनात ते का आवश्यक असते ?

SECTION - A

विभाग - A

2. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) (i) Explain in brief, the drain of wealth under British rule. 5
ब्रिटीश अंमलाखालील संपत्ती शोषण थोडक्यात विशद करा.
- (ii) What were the views of Gandhiji on empowerment of women ? 5
स्त्री सक्षमीकरणाबाबत गांधीजींचा दृष्टिकोन काय होता ?

- (b) Explain the term 'Rural Unemployment'. Which are the factors responsible for rural unemployment in India ? 10

ग्रामीण बेरोजगार ही संकल्पना स्पष्ट करा. भारतातील ग्रामीण बेरोजगारास जबाबदार असलेले घटक कोणते आहेत ?

- (c) Explain the factors that are responsible for growth of services sector in Maharashtra. 10

महाराष्ट्रातील सेवा क्षेत्राच्या वृद्धीस कारणीभूत असलेले घटक विशद करा.

- (d) Write the objectives and significance of Employment Guarantee Scheme of Maharashtra. 10

महाराष्ट्राच्या रोजगार हमी योजनेची उद्दिष्टे आणि महत्त्व लिहा.

3. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) (i) What is Swadeshi Movement ? 5

स्वदेशी चळवळ म्हणजे काय ?

- (ii) 'Poverty eradication is a difficult task in India'. Do you agree ? Justify your answer. 5

भारतात दारिद्र्य निर्मूलनाची समस्या कठीण आहे, आपण या मताशी सहमत आहात काय ? आपल्या उत्तराचे समर्थन करा.

- (b) What are the recent estimates of poverty in India ? 10

भारतातील दारिद्र्याविषयाचे अलीकडील अंदाज काय आहेत ?

- (c) Why is draught management necessary in Maharashtra ? 10

महाराष्ट्रात अवर्षण व्यवस्थापन का आवश्यक आहे ?

- (d) Trace the reasons for failure of cooperative movement in Maharashtra during recent years. 10

अलीकडील वर्षात महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीच्या अपयशाचा मागोवा घ्या.

SECTION - B

विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Why is organic farming more beneficial to consumers and Indian farmers ? 10
जैविक शेती, उपभोक्ते तसेच भारतीय शेतकऱ्यांसाठी अधिक लाभदायक कशी आहे?
- (b) Is it true that the supply of agricultural credit in India is inadequate ? Why ? 10
भारतात कृषी वित्त पुरवठा अपुरा आहे हे खरे आहे काय ? का ?
- (c) Why is floriculture development in Maharashtra recording faster growth ? 10
महाराष्ट्रात फूल शेतीचा विकास वेगाने का होत आहे ?
- (d) (i) Which infrastructure facilities are required for faster rural development ? 5
जलदगती ग्रामीण विकासासाठी कोणत्या पायाभूत सुविधा आवश्यक असतात ?
- (ii) What are the uses of biodiversity ? 5
जैविक विविधतेचे कोणते फायदे संभवतात ?

5. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) What is the relationship between agriculture and industrial structure ? 10
शेती आणि उद्योग रचना यांचा परस्पर संबंध काय आहे ?
- (b) Trace the regional disparities in agricultural growth in India. 10
भारतीय कृषी वृद्धीतील आंतर प्रादेशिक विषमतेचा आढावा घ्या.
- (c) Discuss the main problems of irrigation in Maharashtra. 10
महाराष्ट्रातील जलसिंचनाच्या प्रमुख समस्यांची चर्चा करा.

- (d) (i) What are the objectives of Rural Infrastructure Development Fund (RIDF) ? 5
ग्रामीण पायाभूत सुविधा विकास निधीची (RIDF) उद्दिष्टे कोणती आहेत ?
- (ii) What are the obligations on WTO member countries regarding domestic support to their agriculture ? 5
आपल्या शेतीला देशांतर्गत आधार (domestic support) पुरविण्याबाबत जागतिक व्यापार संघटनेच्या (WTO) सदस्य देशांवर कोणती बंधने आहेत ?

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) Describe in brief, the role of private sector industries in Indian economic development. 10
भारताच्या आर्थिक विकासात खाजगी क्षेत्रातील उद्योगांची भूमिका थोडक्यात वर्णन करा.
- (b) (i) What are the causes of industrial sickness in India ? 5
भारतातील औद्योगिक आजारपणाची कारणे कोणती आहेत ?
- (ii) Describe the nature of agro-industries in Maharashtra. 5
महाराष्ट्रातील कृषी उद्योगांचे स्वरूप वर्णन करा.
- (c) Explain the concepts of money supply measures and liquidity measures in India. 10
भारतातील पैशाच्या पुरवठ्याची आणि रोखतेची मापके कोणती आहेत ?
- (d) What are the problems of inland water transport in India ? 10
भारतातील अंतर्गत जलवाहतुकीच्या कोणत्या समस्या आहेत ?

7. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- (a) 'Growth of services sector in India is a favourable condition for generation of employment'. Do you agree ? Justify your answer. 10
भारतातील सेवा क्षेत्राची वृद्धी ही, रोजगार निर्मितीस अनुकूल परिस्थिती आहे. आपण या मताशी सहमत आहात काय ? आपल्या उत्तराचे समर्थन करा.

P.T.O.

		Marks गुण
(b)	(i) Why is not liberalization a favourable environment for Indian small scale industries ? भारतीय लघु उद्योगांसाठी उदारीकरण हे अनुकूल वातावरण का नाही ?	5
	(ii) What are the problems of development of agro-industries in Maharashtra ? महाराष्ट्रात कृषी उद्योगांच्या विकासात कोणत्या समस्या आहेत ?	5
(c)	Describe the classification of financial institutions in India. भारतातील वित्तीय संस्थांचे वर्गीकरण वर्णन करा.	10
(d)	What are the recent policies of the Government of India with regard to rural infrastructure development ? ग्रामीण पायाभूत सुविधांच्या विकासाबाबत भारत सरकारची अलीकडील धोरणे काय आहेत ?	10

SECTION - D

विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(a)	(i) Write the major objectives of India's five year plans. भारताच्या पंचवार्षिक योजनांची प्रमुख उद्दिष्टे लिहा.	5
	(ii) Describe the meaning and nature of social justice. सामाजिक न्यायाचा अर्थ आणि स्वरूप वर्णन करा.	5
(b)	What is the role of Planning Commission in Indian economy ? भारतीय अर्थव्यवस्थेत नियोजन आयोगाची भूमिका काय आहे ?	10
(c)	Explain the importance of EXIM bank in India's foreign trade. भारताच्या विदेश व्यापारातील एक्झिम (EXIM) बँकांचे महत्त्व विशद करा.	10
(d)	What do you mean by 'fiscal crisis' ? How can it be corrected ? वित्तीय आरिष्ट म्हणजे काय ? ते कसे दुरुस्त करता येते ?	10

9. Answer the following sub-questions :

पुढील उप-प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(a) (i)	Write the fundamental features of planning in India.
भारतातील नियोजनाची मुलभूत वैशिष्टे लिहा.	5
(ii)	What do you mean by capital output ratio ?
भांडवल उत्पादन गुणोत्तर या संकल्पनेवरून आपणास काय अर्थबोध होतो ?	5
(b)	What are the functions of Statutory Development Boards ?
वैधानिक विकास मंडळाची कार्ये कोणती असतात ?	15
(c)	Why is not Indian rupee fully convertible till this date ?
आजतागायत भारतीय रुपया संपूर्ण परिवर्तनीय का नाही ?	15

- o o o -

www.mpscmaterial.com